

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

individual from their point of view; understanding how they see the world is important in trying to provide any help, support or therapies. It is also important to believe in the individual and let them see this, in order to help them through the barriers they face. Compassionate support must enable individuals to identify their needs, and in a communication channel of their choice. This also may take into account the use of an advocate, linking into the **Mental Capacity Act 2005**.

Providing non-judgemental support means that people do not judge autistic individuals for their behaviour and do not judge parents or families for the way they have brought them up, or the way that they deal with their behaviours. This will also help parents to adopt a positive and optimistic attitude towards their children. It is important to understand that autistic individuals have significant educational, social communication and behavioural needs. It is also important to acknowledge that parents and families have the right to support and respect. **The Equality Act 2010** aims to ensure that every individual, regardless of particular characteristics, such as disability, has an equal opportunity to make the most of their life and talents.

Certain abilities and strengths mean that individuals are suited to particular types of employment and could lead to job opportunities. It is important to be aware of individuals' skills and abilities in order to help them achieve their full potential.

Literature

1. The Mental Capacity Act 2005. URL: [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk)
2. The Equality Act 2010. URL: [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk)

Шусть Василь

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології

Маріупольський державний університет

Бершадський Максим

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю «Практична психологія»

Маріупольський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасні вимоги до вищої освіти передбачають не лише засвоєння знань, умінь, навичок, компетентностей, але й акцентують увагу на розвитку критичного мислення. Критичне мислення – ключовий аспект, який сприяє аналізу інформації, прийняттю

обґрунтованих рішень та творчому розвитку майбутнього фахівця. У цьому контексті психологічний супровід відіграє важливу роль, стимулюючи і підтримуючи формування критичного мислення в умовах університетського навчання.

Освіта, спрямована на майбутнє, повинна базуватися на двох нерозривних принципах: вмінні швидко орієнтуватися в стрімко зростаючому потоці інформації та знаходити необхідне, а також вмінні осмислити й застосувати отриману інформацію [1, с. 20].

У праці «Critical Thinking: Its Role, Definition, and Assessment» Річард Пол та Лінда Елдер ідентифікують п'ять ключових навичок критичного мислення, таких як аналіз, синтез, оцінка, аргументація та рефлексія. Вони також визначають чотири інтелектуальні стандарти: точність, ясність, відповідність та доречність.

Ці принципи та стандарти мають важливе значення у вищій освіті, особливо в університетах, де вони можуть бути використані для покращення критичного мислення студентів. Наприклад, включення дискусій, дебатів та проектних завдань може забезпечити студентам можливість застосувати ці принципи на практиці. Дискусії стимулюють обмін ідеями та аргументовані диспут, дебати навчають аргументації та умінню переконувати, а проектні завдання сприяють синтезу різноманітної інформації та аналізу складних завдань [2].

Таке використання принципів критичного мислення у практичних завданнях може значно покращити якість освіти в університеті, сприяючи розвитку студентських навичок аналізу та критичного мислення, які будуть корисні в подальшій професійній та особистій діяльності.

Рекомендації Американської асоціації з освіти (American Association of Colleges and Universities) уточнюють важливість психологічного супроводу для розвитку критичного мислення студентів вищих навчальних закладів. Здобувачі освіти стикаються з новими викликами, що вимагають високого рівня критичного мислення. Самостійне освоєння складного матеріалу та прийняття важливих рішень потребують аналізу та оцінки інформації, а також ефективної взаємодії з оточенням. Отже, цілеспрямований психологічний супровід сприяє розвитку необхідних навичок для критичного мислення. Психолог може навчити студентів концентруватися на завданні, рефлексувати й критично оцінювати свою роботу, генерувати нові ідеї та розв'язувати проблеми, а також ефективно спілкуватися з іншими людьми [3].

Критичне мислення важливе не лише для успішного навчання, а й для професійного зростання. Викладачі університетів, які володіють критичним мисленням, створюють стимулююче середовище для студентів. Їхня здатність ефективно вирішувати завдання та приймати обґрунтовані рішення служить прикладом для студентів. Це спонукає студентів

розвивати власне критичне мислення та покращує спілкування з університетським персоналом [3].

Ці аргументи підкріплені результатами досліджень та досвідом експертів у галузі освіти, що свідчить про ефективність психологічного супроводу в розвитку критичного мислення студентів вищих навчальних закладів. Вони підтверджують, що такий супровід є значущим інструментом для активного формування критичного мислення серед студентів.

Надання психологічної підтримки має важливе значення у спонуканні бажання розвивати критичне мислення. Освіченість студентів щодо значущості цього виду мислення сприяє бажанню удосконалювати його [4]. Психолог може не лише допомогти зрозуміти цінність критичного мислення, а й дати інструкції з його розвитку та показати його практичні приклади.

Петер Фасіоне у публікації «Critical Thinking: What It Is and Why It Counts» зазначає, що психологічна підтримка допомагає студентам розвивати критичне мислення, підвищує мотивацію, допомагає уникнути перешкод і надає необхідні ресурси. Він наводить приклади консультування, групової терапії та тренінгів, і підкреслює, що це лише деякі дієві способи, якими психологічна підтримка може допомогти студентам у розвитку критичного мислення [5].

У дослідженні під назвою «Effects of a blended learning intervention on students' critical thinking skills» було взято 140 першокурсників університету, які здійснювали вивчення програмування. Студенти були розділені на дві групи: контрольну та експериментальну. Контрольна група була піддана стандартному курсу з програмування, тоді як експериментальна група отримувала «blended learning intervention».

«Blended learning intervention» включав наступні компоненти:

1. Онлайн-курси, які ознайомлювали студентів з основами критичного мислення.
2. Групові обговорення, на яких студенти практикували навички критичного мислення.
3. Індивідуальний фідбек від викладача, що сприяв покращенню навичок критичного мислення у студентів.

Згідно з результатами дослідження, студенти експериментальної групи, що пройшли «blended learning intervention», продемонстрували більш високі показники на тестах критичного мислення порівняно зі студентами контрольної групи [6].

Різноманітні методики психологічного супроводу для розвитку критичного мислення у студентів вищих навчальних закладів, загалом можна поділити на три групи:

1. Методики навчання основам критичного мислення: спрямовані на формування базових знань та навичок у критичному мисленні, таких як курси, тренінги та онлайн-курси, які розроблені для ознайомлення студентів з принципами та вправами критичного аналізу.

2. Методики практики критичного мислення: спрямовані на активне використання вмінь критичного мислення у різних ситуаціях, таких як робота з кейсами, проектна робота, дискусії та групове навчання, де студенти активно застосовують ці навички.

3. Методики самооцінки та саморозвитку критичного мислення: спрямовані на оцінку власного рівня розвитку критичного мислення та розробку плану його подальшого поліпшення. Тести, самооцінювальні опитувальники та діагностичні інструменти використовуються для оцінки та самостійного розвитку цих навичок.

Отже, для ефективного психологічного супроводу розвитку критичного мислення студентів важливо, щоб цей супровід був комплексним і включав у себе всі три напрямки: формування мотивації, розвиток когнітивних навичок та розвиток емоційних та особистісних якостей. Також важливо, щоб цей супровід був адаптованим до конкретних умов і потреб освітньої організації. Урахування вікових особливостей студентів під час такого супроводу також має велике значення. Методики й підходи можуть відрізнятися в залежності від вікових характеристик: наприклад, активність, зацікавленість чи сприйнятливність до різних форм навчання й розвитку можуть варіювати в залежності від віку студентів. Тому індивідуальний підхід у відповідності до вікових потреб є важливим елементом успішного психологічного супроводу для критичного мислення.

Література

1. Halpern, D. F. (2014). *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking* (5th Edition). NY: Psychology Press.

2. Paul, R., & Elder, L. (2013). *Critical Thinking: Its Role, Definition, and Assessment*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

3. American Association of Colleges and Universities (2015).

4. Paul, R., & Elder, L. (2014). *Critical thinking: A practical guide*. 6th ed. Thousand Oaks, CA: Sage.

5. Facione, P. A. (2000). *Critical thinking: What it is and why it counts*. Millbrae, CA: California Academic Press, с.36-38.

6. Van der Hoeven, J. V. Blanken & Merriënboer, J. J. (2015). Effects of a blended learning intervention on students' critical thinking skills. *Educational Psychology Review*, 27(3), 387-407.